

Συνεργασία για μια πράσινη, ανταγωνιστική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη

**ΒΙΩΣΙΜΗ ΝΕΑΝΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΧΩΡΕΣ
ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ**

Project Ref. No. 2017-1-285

Το έργο NESET χρηματοδοτείται με 1 124 551 € από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία μέσω των Χορηγιών του ΕΟΧ και της Νορβηγίας. Ο στόχος του έργου είναι η υποστήριξη σε μία ευρεία διακρατική βάση της βιώσιμης ενσωμάτωσης των νέων στην αγορά εργασίας του τουρισμού, μέσω της δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών απασχόλησης και επιχειρηματικότητας σε διάφορες μορφές τουρισμού.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το έργο «NESET – NEETs’ Empowerment for Sustainable Employment in the Tourism sector» είναι διάρκειας 3 ετών, χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία μέσω των Χορηγιών του ΕΟΧ και της Νορβηγίας για την Νεανική Απασχόληση. Στοχεύει στην υποστήριξη της ενσωμάτωσης των νέων στην αγορά εργασίας του Τουρισμού στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες, δημιουργώντας για τους NEETs συνθήκες απασχόλησης και επιχειρηματικότητας σε διάφορες μορφές τουρισμού, συμπεριλαμβάνοντας τον εναλλακτικό τουρισμό.

Η παρούσα Έκθεση παρουσιάζει έναν αριθμό καλών πρακτικών σχετικά με τη βιώσιμη απασχόληση/επιχειρηματικότητα των νέων στον τουριστικό κλάδο στις συμμετέχουσες χώρες στο έργο NESET. Οι καλές πρακτικές ορίζονται ως:

Οι καλές πρακτικές είναι πρακτικές ή προγράμματα που είχαν αντίκτυπο στην κύρια ομάδα-στόχο του έργου, δηλαδή σε ευάλωτα άτομα ηλικίας 15-29 ετών (με έμφαση στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών) στον τουριστικό κλάδο ή / και στην απασχόληση των νέων. Ως εκ τούτου, οι καλές πρακτικές είναι προγράμματα, πρακτικές ή προγράμματα επιχειρηματικότητας που έχουν συμβάλει στην επιτυχημένη ένταξη της συγκεκριμένης ομάδας στόχου στην αγορά εργασίας.

Η παρούσα συνθετική έκθεση αποτελεί τη σύνοψη όλων των σχετικών εθνικών εκθέσεων από τις χώρες εταίρους του έργου. Οι εθνικές εκθέσεις των εταίρων ακολούθησαν μια γενική δομή, που προτάθηκε από τον εταίρο Einurd Ltd. (Εταίρος 13).

- Κεφάλαιο 1: Σύνοψη περίληψη με βάση ποσοτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν σχετικά με την επιχειρηματικότητα / την βιώσιμη απασχόληση των νέων στον τουριστικό τομέα στις χώρες εταίρους.
- Κεφάλαιο 2: Παραδείγματα καλών πρακτικών από όλες τις χώρες εταίρους.

Η ομάδα της Einurd Ltd. αναγνωρίζει την αρμονική συνεργασία όλων των συμμετεχόντων εταίρων, η οποία συνέβαλε στην υλοποίηση της παρούσας έκθεσης.

Einurd Ltd.

Μάρτιος 2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
1. ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ	7
1.1. Τουρισμός και η ομάδα των NEET	7
1.2. Ανεργία και στατιστικά στοιχεία στις χώρες εταίρους	8
1.3. Εθνικές και δημόσιες πολιτικές	9
2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ	12
2.1. Βιώσιμο περιβάλλον και κοινότητα	17
2.1.1. Περίληψη	21
2.2. Καινοτομική Επιχειρηματικότητα	22
2.2.1. Περίληψη	27
2.3. Εκπαίδευση	28
2.3.2. Περίληψη	31
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	34

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Η παρούσα συνθετική έκθεση συνοψίζει την κατάσταση της ομάδας στόχου των NEET (Νέοι εκτός Εκπαίδευσης, Απασχόλησης ή Κατάρτισης). Μία από τις κύριες προκλήσεις στην Ευρώπη σήμερα είναι η ανεργία των νέων. Αν και το πρόβλημα είχε εντοπιστεί πριν από την οικονομική κρίση, οι νέοι πλήττονται από την ανεργία πολύ περισσότερο, με τα ποσοστά ανεργίας να είναι τριπλάσια από εκείνα των μεγαλύτερης ηλικίας κατά τα έτη 2009-2013 (Χριστοφίδης, 2018, σελ.1). Αν κοιτάξουμε τους αριθμούς το 2019, η ανεργία των νέων (κάτω των 25 ετών) έχει μειωθεί. Το ποσοστό ανεργίας των νέων ήταν 15,9% στην Ευρωζώνη με το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας να καταγράφεται στην Ελλάδα (22,3%), στην Ισπανία (32,8%) και στην Ιταλία (28,0%) (Eurostat, 2019, σελ. 1-6).

Ο στόχος της παρούσας Έκθεσης ήταν η αναζήτηση πρωτοβουλιών που έχουν λειτουργήσει αποτελεσματικά για τους νέους και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εκπαίδευση, υποστήριξη και ενεργοποίηση των νέων στην Ευρωπαϊκή αγορά εργασίας. Η Έκθεση αποτελεί μέρος της έρευνας που έγινε για την ανάπτυξη προγράμματος σπουδών, το οποίο αφορά την ομάδα στόχου των NEET. Στις σχετικές εθνικές εκθέσεις καθεμία από τις χώρες εταίρους ήταν υπεύθυνη για την ανάλυση πρόσφατων πηγών και πληροφορίας από σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και για την επιλογή πέντε παραδειγμάτων καλών πρακτικών από τη χώρα τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη παρούσα Έκθεση, περιλήφθηκαν αναφορές καλών πρακτικών από τις χώρες εταίρους, Βουλγαρία, Κύπρο, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισλανδία, Ελλάδα και Ρουμανία. Στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύεται εν συντομία η κατάσταση σε κάθε χώρα εταίρο, η αγορά εργασίας, η ομάδα στόχου των NEET, οι εθνικές πολιτικές και οι πρωτοβουλίες σχετικών ενδιαφερομένων μερών, καθώς και η σημασία και ο αντίκτυπος της τουριστικής βιομηχανίας σε κάθε χώρα. Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα εξετάσουμε τα παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών που συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν στις εθνικές εκθέσεις, ταξινομώντας τα και εξετάζοντας ομοιότητες και πώς μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη σχετικού εκπαιδευτικού υλικού για την ομάδα στόχου των NEET. Ο τουριστικός κλάδος στις χώρες εταίρους υπήρξε μια από τις σημαντικότερες πηγές απασχόλησης. Εξαιτίας αυτού, προσφέρει στους νέους της ομάδας NEET την ευκαιρία να αποκτήσουν σημαντικές γνώσεις και εμπειρία. Τα παραδείγματα παρουσιάζουν αρκετές διαφοροποιήσεις και επομένως θα χωριστούν σε ενότητες.

Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στα έργα που σχετίζονται με το «περιβαλλοντική αειφορία», τα οποία γίνονται όλο και πιο δημοφιλή τα τελευταία χρόνια και συχνά επικεντρώνονται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες. Αυτά τα έργα μας δίνουν επίσης μια ιδέα για τις δυνατότητες που έχουμε να χρησιμοποιήσουμε την κοινότητα ή τους παλιούς αρχιτέκτονες για να αναπτυχθούν νέες ιδέες και εταιρείες, κάτι που μπορεί να εξοικονομήσει σημαντικούς πόρους. Δείχνει, επίσης, πόσο επιτυχημένη μπορεί να είναι μια προσπάθεια, όταν μία ομάδα ανθρώπων συνεργάζεται σε κοινές ιδέες και έργα. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στην Καινοτομική Επιχειρηματικότητα και επικεντρώνεται σε νέες ιδέες που αναπτύσσονται από νέους επιχειρηματίες. Τα παραδείγματα στη ενότητα αυτή μας δείχνουν ότι παρά την οικονομική και προσωπική κατάσταση που μπορεί κάποιος να βρίσκεται, οι καλές ιδέες, η δημιουργική σκέψη και τα επαρκώς αναπτυγμένα επιχειρηματικά σχέδια μπορούν να λειτουργήσουν και έχουν τη δυνατότητα να πετύχουν. Η τελευταία ενότητα παρουσιάζει προγράμματα κατάρτισης, που υπήρξαν επιτυχημένα στις χώρες εταίρους και υπογραμμίζει πως οι νέοι μπορούν να ενθαρρυνθούν και να επιτύχουν

με τη σωστή υποστήριξη. Όλες οι βέλτιστες πρακτικές της έκθεσης μάς βοηθούν να κατανοήσουμε ποιες ενέργειες έχουν γίνει στις χώρες και πώς μπορούμε να παρακινήσουμε και να βοηθήσουμε την ομάδα στόχου των NEET να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, δημιουργώντας κάτι που μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στο μέλλον τους.

1. ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

1.1. Τουρισμός και η ομάδα των NEET

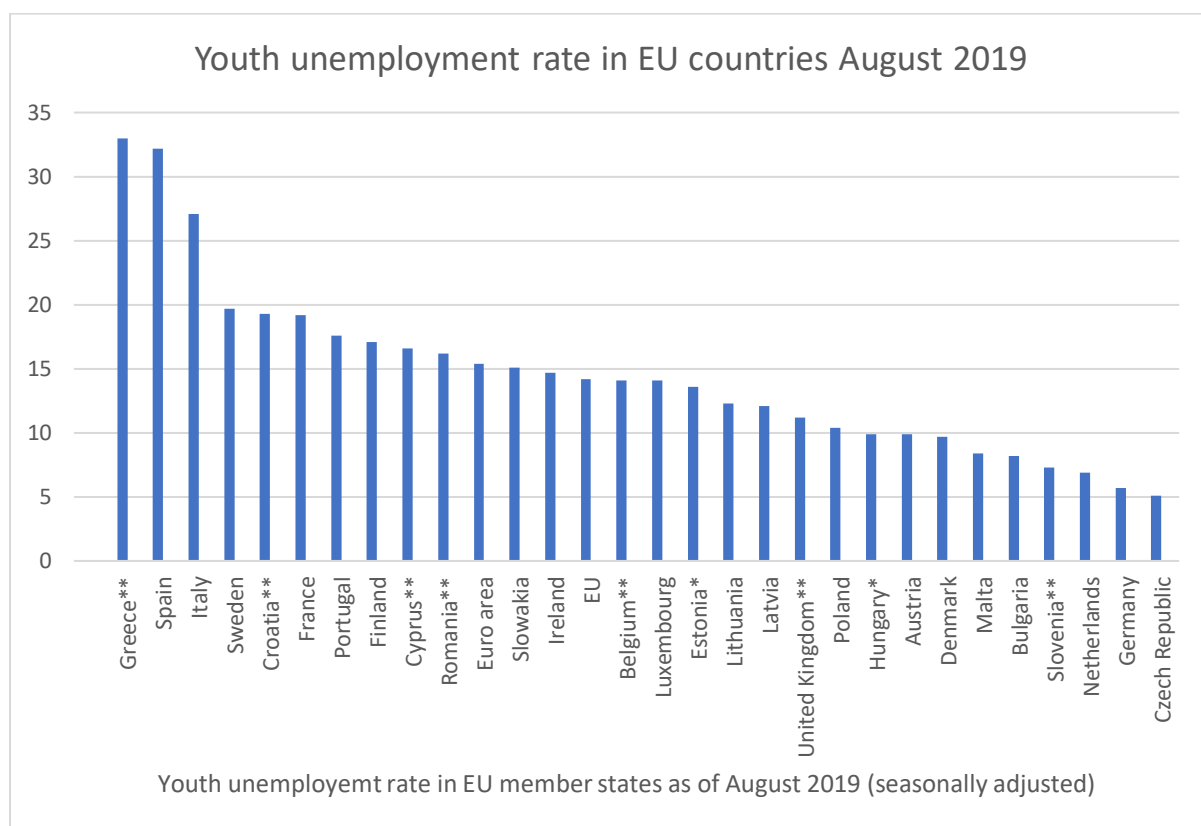
Όλες οι χώρες - εταίροι εντόπισαν τις συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης έπληξε την Ευρωπαϊκή Ένωση από το τέλος του 2007. Ωστόσο, ο τουριστικός κλάδος υπήρξε ένας σημαντικός παράγοντας στη σταθερή άνοδο της οικονομίας μετά την κρίση με υψηλό ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), σημαντικά έσοδα από τις εξαγωγές και υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Αν και ο αντίκτυπος διαφέρει μεταξύ των χωρών, η σημαντικότητα της βιομηχανίας του τουρισμού είναι εμφανής από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα.

Χώρες	Ποσοστό τουριστικής βιομηχανίας στο ΑΕΠ
Βουλγαρία	13%
Κροατία	19%
Κύπρος	7%
Ελλάδα	19,7%
Ισλανδία	10%
Ιταλία	11,8%
Πορτογαλία	7,8%
Ρουμανία	2,1 %

Πίνακας 1.1. Η συμβολή του Τουρισμού στο εθνικό ΑΕΠ (Εθνικές Εκθέσεις)

1.2. Ανεργία και στατιστικά στοιχεία στις χώρες εταίρους

Σε όλες τις χώρες εταίρους υπήρξε μια αυξανόμενη τάση ανεργίας στην ομάδα στόχου των NEETs. Στην Πορτογαλία, η απασχόληση των νέων αυξήθηκε σταθερά τα τελευταία 10 χρόνια και το 2018 το ποσοστό των ανέργων νέων ήταν 10,1% (APSU, 2019). Στην Κροατία, το ποσοστό είναι υψηλότερο με 18,5% των ανέργων ηλικίας 20-34 ετών και 17% των ατόμων της ηλικιακής ομάδας 15-29, δηλαδή η ομάδα NEETs (VE-GO-RA, 2019).

Πίνακας 1.2. Το ποσοστό ανεργίας των νέων στα κράτη μέλη της ΕΕ (Αύγουστος 2019) (Eurostat, 2019, σ.1-6).

1.3. Εθνικές και δημόσιες πολιτικές

Οι δημόσιες και εθνικές πολιτικές μπορούν να κάνουν τη διαφορά σε μεμονωμένες ομάδες σχετικά με ζητήματα που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν στην κοινωνία. Μία από τις ευθύνες των σημερινών κυβερνήσεων και δήμων είναι να αναλάβουν δράση όταν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας δεν μπορεί να βρει απασχόληση. Τα τελευταία χρόνια η ομάδα στόχου των NEET δυσκολεύονται να ενταχθούν στην αγορά εργασίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, κάτι που μπορούμε να το δούμε μετά την οικονομική κρίση στα τέλη του 2000. Αυτό οδήγησε σε υψηλή ανεργία σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες, καθώς και στην αποθάρρυνση τους να αναζητούν εργασία. Σε καθεμία από τις χώρες εταίρους οι πολιτικές του Δημοσίου τομέα και των ενδιαφερόμενων μερών έχουν κάνει τη διαφορά σχετικά με την απασχόληση της ομάδας στόχου των NEETs.

Όλες οι χώρες εταίροι έχουν κάποιο είδος εθνικής πολιτικής ή στρατηγικής για την υποστήριξη των νέων. Όλα τα μέλη της ΕΕ έχουν εφαρμόσει ένα Εθνικό Σχέδιο για την Εγγύηση για τη Νεολαία. Η Πρωτοβουλία αυτή δεσμεύει τα κράτη μέλη να προσφέρουν σε άτομα κάτω των 25 ετών καλής ποιότητας προσφορά εργασίας, συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, μαθητείας και πρακτικής άσκησης μέσα σε διάστημα τεσσάρων μηνών από την έναρξη της ανεργίας ή την έξοδο από την τυπική εκπαίδευση. Εκτός από συγκεκριμένα σχέδια εφαρμογής σε όλες τις χώρες εταίρους (εκτός της Ισλανδίας) στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Εγγύηση για τη Νεολαία όλες οι χώρες - εταίροι διαθέτουν πολλά προγράμματα με έμφαση στην επιχειρηματικότητα στον τουριστικό κλάδο.

Στη Βουλγαρία, η πολιτική που υιοθετήθηκε για την ανεργία των νέων εφαρμόζεται μέσω ενός ειδικά σχεδιασμένου Εθνικού Σχεδίου Εφαρμογής για την Εγγύηση για τη Νεολαία. Η εφαρμογή αυτού του σχεδίου ξεκινά το 2014 και τελειώνει το 2020. Διάφορα άλλα τέτοιου είδους προγράμματα είναι διαθέσιμα σε εθνικό επίπεδο παρέχοντας συμβουλευτική και υποστήριξη σταδιοδρομίας των νέων και πρόσβαση αυτών σε πόρους. Οι στρατηγικές περιλαμβάνουν την προώθηση της οικονομικής δραστηριότητας και την εξέλιξη της σταδιοδρομίας των νέων, τη βελτίωση της πρόσβασης σε πληροφορίες και ποιοτικές

υπηρεσίες προλαμβάνοντας έτσι τον κοινωνικό αποκλεισμό των μειονεκτούντων νέων (Cluster, 2019).

Στην Κροατία, το πρόγραμμα Εγγύηση για τη Νεολαία ξεκίνησε το 2013. Το πρόγραμμα έχει ευαισθητοποιήσει τόσο τους εγγεγραμμένους ανέργους όσο και άλλες ευάλωτες ομάδες. Ένα από τα μέτρα του προγράμματος είναι η ενίσχυση της υποστήριξης της επαγγελματικής ανάπτυξης με την παροχή πρόσθετων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους νέους. Η ίδρυση ενός Δικτύου Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού (LLCG) σε ολόκληρη την Κροατία παρείχε υποστήριξη σταδιοδρομίας σε όλους τους πολίτες της με έναν από τους κύριους στόχους να αποτελεί η δημιουργία στοχοθετημένων μέτρων για τον προσδιορισμό και την ενεργοποίηση της ομάδας στόχου των NEET (Έκθεση της Κροατίας).

Στην Κύπρο, έχουν ληφθεί αρκετά μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας. Η ανεργία των νέων, ειδικά για την ηλικία των 15-24 ετών της ομάδας στόχου των NEET αντιμετωπίζεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση των Νέων (NAPFY) κατά τα έτη 2015-17. Στο πλαίσιο του NAPFY, η Κύπρος έχει εισαγάγει διάφορα μέτρα που στοχεύουν στην υποστήριξη της εφαρμογής της πρωτοβουλίας Εγγύηση για τη Νεολαία, η οποία επικεντρώθηκε κυρίως στη μεταρρύθμιση του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK) (ENOROS CONSULTING LTD, 2019).

Στην Ελλάδα, η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού αποτελεί βασική προτεραιότητα της πολιτείας. Η εφαρμογή προγραμμάτων που ενισχύουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες αποτελεί μεγάλο μέρος της πολιτικής που ακολουθείται. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας υποστηρίζεται μέσω διαφόρων εθνικών προγραμμάτων χρηματοδότησης (SARONIS S.A., 2019).

Οι περιφέρειες στην Ιταλία προσπάθησαν να συγκρατήσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης στους νέους μέσω της εισαγωγής ολοκληρωμένων πολιτικών κατάρτισης και απασχόλησης. Σε πολλές περιπτώσεις, έχουν χρησιμοποιήσει «ειδικά σχέδια για την απασχόληση των νέων». Τα μέτρα περιλαμβάνουν εκπαίδευση, μαθητεία και πρακτική άσκηση. Η Ιταλία ξεκίνησε το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Τουρισμού για τα έτη 2017-

2022. Κύριοι στόχοι είναι: α) καινοτομία, εξειδίκευση και ένταξη της προσφοράς εργατικού δυναμικού, β) ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού συστήματος, γ) ανάπτυξη αποτελεσματικού και καινοτόμου μάρκετινγκ, δ) αποτελεσματική και συμμετοχική διακυβέρνηση στη διαδικασία κατάρτισης και καθορισμού του σχεδίου και των πολιτικών για τον τουρισμό (TUCER, 2019).

Στην Πορτογαλία, το πρόγραμμα *Garantia Jovem* εφαρμόστηκε το 2016. Το πρόγραμμα έχει τρεις βασικούς στόχους: α) ενίσχυση των προσόντων των νέων, β) διευκόλυνση της μετάβασης τους στην αγορά εργασίας, και, γ) μείωση της ανεργίας των νέων. Από τον Σεπτέμβριο του 2017, το πρόγραμμα *Empreende Já* έχει δημιουργηθεί για την υποστήριξη της απασχολησιμότητας της ομάδας στόχου των NEET (APSU, 2019).

Οι πολιτικές που σχετίζονται με την ομάδα στόχου των NEET στην Ισλανδία αφορούν και τις άλλες ομάδες που είναι εκτός εκπαίδευσης ή εργασίας. Ωστόσο, μεγάλη έμφαση δίνεται στη στήριξη των νέων να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους παρέχοντας κοινωνική υποστήριξη, κοινωνική αποκατάσταση και επαγγελματική κατάρτιση. Παρόλο που υπάρχουν αρκετοί οργανισμοί που επικεντρώνονται στην εκπαίδευση και την καινοτομία στον τουρισμό, οι NEET δεν αποτελούν ομάδα - στόχο για τέτοιες πρωτοβουλίες (Einurd, 2019).

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό τα παραδείγματα έχουν ταξινομηθεί σε συγκεκριμένες κατηγορίες για καλύτερη μελέτη του υλικού. Πολλά από τα παραδείγματα που έδωσαν οι εταίροι αφορούν εταιρείες που εστιάζουν στην βιωσιμότητα τόσο στον τουρισμό όσο και στο περιβάλλον. Όλα τα παραδείγματα δείχνουν πως διαφορετικές ιδέες μπορούν να συνδεθούν με τη βιωσιμότητα που έχει γίνει ακόμη πιο δημοφιλής τα τελευταία χρόνια και τον τρόπο που μπορεί να δημιουργηθεί μια επιτυχημένη εταιρεία που εστιάζει σε αυτούς τους παράγοντες. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε σε εταιρείες και έργα που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα, αν και όλα επιτευχθήκαν από τον καθένα με διαφορετικό τρόπο. Τέλος, εστιάζουμε σε έργα/εταιρείες όπου ο κύριος στόχος είναι η εκπαίδευση. Παρόλο που τα παραδείγματα χωρίζονται σε 3 κεφάλαια πολλά από αυτά εμπίπτουν σε περισσότερες από μία κατηγορίες και αυτό μπορεί να φανεί στον πίνακα καλών πρακτικών στην παρακάτω, όπου τα διάφορα παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών έχουν ταξινομηθεί σε περισσότερες από 3 κατηγορίες και ταυτόχρονα αποτυπώνεται η ευελιξία των παραδειγμάτων που δίνονται από κάθε χώρα.

Κωδικός Χώρας	Καλή πρακτική	Βιωσιμότητα περιβάλλον	Τεχνολογία	Καινοτομία Επιχειρηματικότητα	Απόκτηση εμπειριών	Κατάρτιση	Cluster / συνεταιρισμοί
IS	Hringsjá – αναμόρφωση Hringsjá - rehabilitation					x	
IS	Fjölsmiðjan – επαγγελματική κατάρτιση Fjölsmiðjan - vocational training					x	
IS	TTRAIN					x	

IS	Startup Tourism			x			
IT	Acadmia Creative Turismo			x		x	
IT	Ecobnb	x		x			x
IT	Tribewanted Monestevole	x					
IT	Biograturism Sant'egle of Sorano	x					
IT	CicerOOs		x				
IT	Πρωτοβουλία Motus - Motus Initiative			x		x	
IT	Τουρισμός που βασίζεται στην κοινότητα – Community based nature tourism	x					x
HR	Φρούριο του πολιτισμού Sibenik – Fortress of culture Sibenik				x		
HR	Muzes ltd. Zagreb			x	x		
HR	Προσωρινή απασχόληση στον τουρισμό – Temporary employment in tourism						x
HR	Backpack Lts for services			x	x		

HR	Kljucic Brdo – Χώρος περιπάτων - Kljucic Brdo - Excursion site	x			x		
PT	Το Δέντρο της ζωής - The Tree of life	x					x
PT	Glocal Ericeira		x				x
PT	Frog Digital		x				x
PT	Bee Cork	x					x
BG	AX! Sports				x		
BG	Peri Volas				x		x
BG	Plovdiv Unfolded			x			
BG	Canapé connection				x		
BG	Οινοτουρισμός στη Βουλγαρία - Zine & Vasil Bulgaria Wine Tours - Zine & Vasil				x		x
CY	HeartCyprus		x	x	x		x
CY	Πρωτοβουλία για την προώθηση του Αγροτουρισμού - Scheme for Promoting Agrotourism	x	x	x	x		x

CY	Κυπριακή Αγροτουριστική εταιρία - Cyprus Agro tourism Company	x					x
CY	YURTS in Cyprus	x					
CY	Πρωτοβουλία για τον βιώσιμο Τουρισμό στην Κύπρο- Cyprus Sustainable Tourism Initiative	x		x	x	x	
GR	Βίλες στην Κεφαλονιά - Villas in Kefallinia	x		x			
GR	Παραδοσιακή ταβέρνα στη Μεσσηνία - Traditional Restaurant/Tavern in Messinia	x		x			
GR	Διαγενεακή μετάβαση σε τουριστική επιχείρηση - Intergenerational transition in tourist enterprise			x			
GR	Πρόγραμμα Voucher – νεανική απασχόληση στον τουρισμό- Voucher programme - young persons' employment in tourism						x
ROU	GAL Somes-Nadas	x		x			

ROU	Ξενώνας Copsa Mare-Copsa Mare Guest Houses			x	x		
ROU	Hadar Chalet			x	x		
ROU	Impact Hub Bucharest			x		x	
ROU	MBQ	x		x			

2.1. Βιώσιμο περιβάλλον και κοινότητα

Βέλτιστες πρακτικές σε αυτήν την κατηγορία:

- Ecobnb (IT)
- Tree of Life (PT)
- Tribewanted Monestovle (IT)
- Φρούριο του πολιτισμού Fortress of culture Sibenik (HR)
- BeeCork (PT)
- Copoparetice Briganti di Cerreto (IT)
- YURTS in Cyprus (CY)
- Agriturismo Sant-egle of Sorino (IT)
- Kljucic Brdo (HR)
- Muzes ltd. (HR)
- Πρωτοβουλία για την προώθηση του Αγροτουρισμού - The Scheme for promoting agrotourism (CY)
- Πρωτοβουλία για τον βιώσιμο Τουρισμό στην Κύπρο - Cyprus sustainable tourism initiative (CY)
- Biograturism Sant'egle of Sorono (IT)

Με τον βιώσιμο τουρισμό ο στόχος είναι οι εταιρείες ή τα προγράμματα να προσφέρουν ένα θετικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό αποτέλεσμα εντός της κοινότητας, της

βιομηχανίας και του περιβάλλοντος. Πολλά από τα παραδείγματα από τις χώρες εταίρους επικεντρώθηκαν σε αυτήν την πτυχή, όπου οι στόχοι των έργων είναι να έχουν θετικό αντίκτυπο στην κοινότητα και το περιβάλλον. Στην Ιταλία, όλα τα παραδείγματα επιχειρηματικότητας επικεντρώθηκαν κατά κάποιο τρόπο στη βιωσιμότητα. Πολλές από τις αναφορές είχαν παραδείγματα βιώσιμου τουρισμού, αποτελώντας την μεγαλύτερη ομάδα, αλλά πολλά από τα έργα συνδέθηκαν, επίσης, με άλλες κατηγορίες. Το Escobnb από την Ιταλία είναι ένα από τα παραδείγματα, ένας ιστότοπος που βοηθά τους ταξιδιώτες να επιλέξουν ένα φιλικό προς το περιβάλλον κατάλυμα και μια κοινότητα βιώσιμου τουρισμού. Το παράδειγμα αυτό συνδέεται επίσης και με την τεχνολογία. Ο ιστότοπος δείχνει τα περιβαλλοντικά ίχνη κάθε ξενοδοχείου, ξεώνα, B & B κλπ. Και η ίδια η εταιρεία επικεντρώνεται σε όσο το δυνατό μικρότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα και στην λειτουργία της με 100% καθαρή ενέργεια. Η εταιρεία ιδρύθηκε από τον κοινωνικό επιχειρηματία Simone Riccardi και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση με κεφάλαια για επιχειρήσεις που επικεντρώνονται σε τομείς καινοτομίας και υψηλής τεχνολογίας. Στην Ιταλία δημιουργήθηκε επίσης το Sant'Egle, το πρώτο αγρόκτημα στη χώρα που εφαρμόζει τη συνεργική βιολογική γεωργία. Το αγρόκτημα χρησιμοποιεί μόνο ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για να έχει 100% καθαρή ενέργεια. Τα προϊόντα της γης Sant'Egle περιλαμβάνουν δημητριακά και λαχανικά, οπωροφόρα δέντρα, ελαιόδεντρα και αμπέλια που καλλιεργούνται με σεβασμό στον κύκλο ζωής της φύσης (TUCER, 2019). Παρομοίως, το «Tree of life - Δέντρο της ζωής» από την Πορτογαλία εμπορεύεται κατοικίες και λύσεις με σεβασμό στο περιβάλλον (APSU, 2019).

Πολλά από τα παραδείγματα παρουσιάζουν περιπτώσεις που οι επιχειρηματίες πήραν κάτι που υπήρχε ήδη εκεί και το χρησιμοποίησαν για να δημιουργήσουν κάτι νέο. Αυτό θα ήταν ένα καλό παράδειγμα για την αξιοποίηση υφιστάμενων πόρων των χωρών ή των πόλεων, κάτι που μπορεί να εξοικονομήσει σημαντικά οικονομικά κεφάλαια. Στην Πορτογαλία, την Ιταλία και την Κύπρο είχαμε σχετικά παραδείγματα. Στην Ιταλία για παράδειγμα, το Tribewanted Monestevole, ένα μικρό χωριό του 15^{ου} αιώνα στην ύπαιθρο της Ούμπρια μετατράπηκε σε τρία παραδοσιακά και βιώσιμα διαμερίσματα διακοπών.

Στην Κροατία, το «Φρούριο του Πολιτισμού Sibenik», ξεκίνησε με δύο μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς που συγκέντρωσαν κυρίως νέους, οι οποίοι άρχισαν να εργάζονται εθελοντικά με στόχο να καθαρίσουν και να διακοσμήσουν το φρούριο του Sibenik. Στη συνέχεια, συνέταξαν ένα σχέδιο για τη διαχείριση του Φρουρίου και η πόλη τους έδωσε τα δικαιώματα να το διαχειρίζονται. Ο οργανισμός κατάφερε να γίνει εντελώς οικονομικά αυτάρκης και από χρόνο σε χρόνο διαθέτει ένα πλούσιο πρόγραμμα πολιτισμού που δημιουργήθηκε από μια ομάδα 22 νέων εργαζομένων (VE-GO-RA, 2019). Ένα άλλο παράδειγμα που χρησιμοποιεί υφιστάμενους πόρους για να δημιουργήσει κάτι νέο είναι το BeeCork από την Πορτογαλία. Η Πορτογαλία είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός φελλού στον κόσμο και η εταιρεία χρησιμοποίησε τους διαθέσιμους πόρους για να δημιουργήσει το BeeCork, μια εταιρεία που χρησιμοποιεί τοπικούς πόρους για να φτιάξει έναν φελλό φιλικό προς το περιβάλλον - ένα προϊόν κερδοφόρο και βιώσιμο (APSU, 2019, σ. 20).

Άλλες βιώσιμες ιδέες ήταν ξενοδοχεία ή Bed & Breakfast (B&B) που χρησιμοποίησαν την ιδέα της οικοδόμησης φιλικών προς το περιβάλλον κοινοτήτων και προσφέρουν περιηγήσεις ή έναν οδηγό σε μέρη που διαφορετικά δεν θα ήταν εύκολο να εντοπιστούν. Στην Ιταλία, ένα ξενοδοχείο και μια κοινότητα βασισμένη στο φυσικό περιβάλλον, το Cooparetice Briganti di Cerreto, ένας παλιός μύλος στις όχθες του ποταμού Secchia στην καρδιά του εθνικού πάρκου Turscan-Emilian Aoenpines είναι μερικά ακόμη παραδείγματα. Το ξενοδοχείο διοργανώνει ορεινή ποδηλασία, πεζοπορία και ιππασία στο εθνικό πάρκο, σερβίρει βιολογικά και τοπικά εδέσματα και περισσότερο από το 80% των απορριμμάτων του είναι ανακυκλώσιμο. Πρόκειται για ένα «πράσινο» κτίριο, με μειωτή ροής νερού ενώ ανακτά και επαναχρησιμοποιεί το βρόχινο νερό (TUCEP, 2019). Στην Κύπρο δίνεται το παράδειγμα του έργου Yurts, ενός βιώσιμου Bed & Breakfast ξενώνα στους λόφους της κοιλάδας λίγο έξω από το χωριό Σίμου στην Πάφο. Πρόκειται για πρωτοβουλία που σχετίζεται με τον αειφόρο Τουρισμό της Κύπρου (ENOROS CONSULTING LTD., 2019). Στην Ιταλία, το Agriturismo Sant-egle of Sorino είναι ένα οικολογικό αγρόκτημα, το οποίο εφαρμόζει τη συνεργική βιολογική γεωργία (TUCEP, 2019). Στην Κροατία, ο ιστότοπος εκδρομών Kljucic Brdo δημιουργήθηκε από την Manuela Matkonić, η οποία

ολοκληρώνοντάς τις σπουδές της είχε την ιδέα μαζί με την οικογένειά της να αξιοποιήσουν τουριστικά τους πόρους του φυσικού περιβάλλοντος της Vukomeričke gorice. Απέχει μόλις 10 χλμ. από τη Velika Gorica ή 25 χλμ. από το Ζάγκρεμπ και προσφέρεται για να ζήσει κάποιος την ατμόσφαιρα της εξοχής και της όμορφης φύσης. Πρόκειται για τουριστικό συγκρότημα που περιλαμβάνει πολλούς λόφους, λιβάδια, δάση, οπωρώνες, αμπελώνες, μίνι ζωολογικό κήπο και μια πλούσια επιλογή από εγχώριες γαστρονομικές απολαύσεις. Το παράδειγμα «Εκδρομές στο Ključić Brdo» αποτελείται από αυτόχθονες ξύλινες κατοικίες για τη διαμονή των επισκεπτών (VE-GO-RA, 2019).

Άλλες χώρες εταίροι παρουσίασαν βέλτιστες πρακτικές που εμπίπτουν τόσο στον τουρισμό, όσο και τη βιωσιμότητα. Στο Ζάγκρεμπ της Κροατία η εταιρία Muzes Ltd. αποτελεί έναν νέο τρόπο προστασίας και προώθησης της τέχνης και της γνώσης, που εμπνέει όσους δημιουργούν και όσους απολαμβάνουν τη δημιουργία. Οι εργαζόμενοι στην εταιρία Muzes είναι άνω των 30 ετών και διερευνούν νέες προσεγγίσεις σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης ιστορικών και πολιτιστικών πόρων, προκειμένου να προσφέρουν ένα περισσότερο βιώσιμο τουριστικό προϊόν (VE-GO-RA, 2019). Στην Κύπρο, έχουμε προγράμματα που συνδυάζουν νέες ιδέες με την αειφορία του περιβάλλοντος. Η Πρωτοβουλία βιώσιμου τουρισμού της Κύπρου (CSTI) στοχεύει στην σύζευξη της τουριστικής ζήτησης (ταξιδιωτικοί πράκτορες, πράκτορες) με την προσφορά τουριστικών πόρων (μικροί παραγωγοί) προκειμένου να αναπτυχθεί μια βιώσιμη προσέγγιση για τον τουρισμό στην Κύπρο. Η Πρωτοβουλία για την προώθηση του αγροτουρισμού επιδιώκει να ενθαρρύνει επενδύσεις από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με επίκεντρο την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου. Κύριος στόχος είναι η ενίσχυση της απασχόλησης αλλά και της διάσωσης, συντήρησης, αποκατάστασης και αναβάθμισης του παραδοσιακού χαρακτήρα και της αυθεντικότητας της υπαίθρου που αποτελούν το υπόβαθρο για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού και τη δημιουργία νέων μονάδων αγροτουρισμού (ENOROS CONSULTING LTD, 2019).

2.1.1. Περίληψη

Όλα τα παραπάνω παραδείγματα σχετίζονται με τον βιώσιμο τουρισμό. Με μια νέα πρόκληση σε παγκόσμιο επίπεδο και με μία συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση από τους ταξιδιώτες για βιώσιμες τουριστικές δραστηριότητες, φαίνεται να αποτελεί ένα πολλά υποσχόμενο παράγοντα στην τουριστική βιομηχανία. Τα έργα διαφέρουν ως προς τον τρόπο που σχετίζονται με την βιωσιμότητα. Τα παραδείγματα από την Πορτογαλία εστιάζουν στην αξιοποίηση υφιστάμενων πόρων για να αναπτυχθεί κάτι νέο ενώ τα παραδείγματα από την Κροατία, Κύπρο και Ιταλία εστιάζουν στην οικοδόμηση βιώσιμου τουρισμού, με την αξιοποίηση της τεχνολογίας ή την ανάπτυξη τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών με έμφαση στην κοινότητα και την ιστορία. Τα παραδείγματα αυτά καταδεικνύουν πώς οι διαφορετικές ιδέες σχετίζονται με το ζήτημα της αειφορίας του περιβάλλοντος, η οποία αφορά και τον κλάδο του Τουρισμού.

2.2. Καινοτομική Επιχειρηματικότητα

Βέλτιστες πρακτικές σε αυτήν την κατηγορία:

- CicerOOs (IT)
- HeartCyprus (CY)
- FrogDigital (PT)
- Glocal Ericeira (PT)
- Βίλες στην Κεφαλονιά - Villas in Kefalonia (GR)
- Οινοτουρισμός στη Βουλγαρία - Bulgaria Wine tours (BG)
- Παραδοσιακή ταβέρνα στη Μεσσηνία - Traditional Restaurant/ Tavern in Messina (GR)
- Plovdiv Unfolded - Fold your Mind (BG)
- AX! Sports (BG)
- Canapé Connection (BG)
- Backpack ltd. for services (HR)
- Peri Volas (BG)
- Hadar Chalet (ROU)
- CopsaMare Guesthouses (ROU)
- MBQ (ROU)

Σε πολλές από τις εθνικές εκθέσεις αναφέρονται παραδείγματα ατόμων που δημιουργούν νέες ιδέες από παλιές και άλλα παραδείγματα που βλέπουν μια ευκαιρία σε κάτι που λείπει από την αγορά τουρισμού. Με την καινοτομία στοχεύεται κάτι νέο, που μπορεί να είναι μια νέα ιδέα, προϊόν, υπηρεσία, τεχνολογία, αγορά κ.λπ.

Πολλοί από τους επιχειρηματίες που παρουσιάστηκαν στις εθνικές εκθέσεις καλών πρακτικών, βρήκαν νέους καινοτόμους τρόπους να χρησιμοποιούν την τεχνολογία προς όφελός τους. Στην Ιταλία, η εταιρεία CicerOOs υλοποιεί έργα που αφορούν ερευνητικές δραστηριότητες και τεχνολογική καινοτομία για την ενίσχυση των τουριστικών προορισμών. Η εταιρεία επικεντρώνεται σε τεχνολογίες μηχανών αναζήτησης και ανάκτησης πληροφοριών (TUCEP, 2019). Στην Κύπρο, το HeartCyprus αναπτύχθηκε από τρεις επιχειρηματίες, με στόχο να αξιοποιήσει τη δύναμη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Με συνεργασίες με τους σημαντικούς δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς, το HeartCyprus είναι σε θέση να προωθεί εκδηλώσεις, τοπία, παραλίες, αγροτουρισμό κλπ. της Κύπρου. Το HeartCyprus είναι ένα ισχυρό brand προορισμού και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως οδηγός για την Κύπρο για αλλοδαπούς και ντόπιους. Η εταιρεία διαθέτει περισσότερες από 200 εικονικές περιηγήσεις και επαγγελματικές φωτογραφίες του νησιού, μαζί με υλικό φτιαγμένο από επαγγελματίες που αφορά λ.χ. υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, τη θρησκεία, κλπ.. Με τον τρόπο αυτό το HeartCyprus προβάλλει καθημερινά όλα τα σημαντικά περιουσιακά στοιχεία της Κύπρου. Αποτελούμενο από μια ομάδα νέων επαγγελματιών, ειδικών στο μάρκετινγκ, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στην ανάπτυξη λογισμικού, η πλατφόρμα HeartCyprus ενημερώνεται καθημερινά και παρέχει πληροφόρηση σε πολλές γλώσσες με τρόπο που πείθει τους τουρίστες να επισκεφθούν το νησί ξανά και ξανά (ENOROS CONSULTING LTD, 2019).

Από την Πορτογαλία, η Frog Digital είναι μια εταιρεία που χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο και την τεχνολογία για να αναπτύξει ιδέες, μάρκετινγκ και πολλά άλλα. Χρησιμοποιώντας το Διαδίκτυο ως εργαλείο για την προσέγγιση πελατών σε όλο τον κόσμο με χαμηλό κόστος και έχοντας το πλεονέκτημα της λειτουργίας με χαμηλό κόστος είναι σε θέση να παρέχει υπηρεσίες ψηφιακού μάρκετινγκ και διαφήμισης για την προβολή διαφόρων τουριστικών

προϊόντων και υπηρεσιών σε συγκεκριμένες περιοχές. Στην Πορτογαλία, το Stop & Wash είναι μια εταιρεία που ξεκίνησε από την Tiago Serrão, μία 31χρονη επιχειρηματία, η οποία ανέπτυξε την ιδέα του καθαρισμού αυτοκινήτων με τη χρήση ενός συστήματος καθαρισμού ατμού παρατηρώντας την σχετική ανάγκη στην αγορά. (APSU, 2019).

Ακολουθούν και άλλα παραδείγματα ή επιχειρηματίες που επικεντρώθηκαν σε κάτι που λείπει στην περιοχή τους και δημιούργησαν από αυτό ή χτίζοντας κάτι νέο βασισμένο σε μια παλιά ιδέα που εξακολουθεί να είναι επιτυχημένη. Στην Πορτογαλία, η εταιρεία Glocal Ericeira καλύπτει τις ανάγκες των τουριστών για αγαθά και υπηρεσίες χωρίς να υποχρεώνει τους πελάτες να προβούν σε κράτηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, λ.χ. στέγαση, μεταφορά, περιηγήσεις, φύλαξη παιδιών, μασάζ κ.λπ. (APSU, 2019).

Στην Ελλάδα, οι βίλες στην Κεφαλονιά, είναι μια επιχείρηση που ιδρύθηκε από έναν νεαρό επιχειρηματία. Οι προκλήσεις που αντιμετώπισε είναι ένα παράδειγμα των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες όταν ξεκινούν μια επιχείρηση ή μια ιδέα. Στην αρχή, ήθελε να κατασκευάσει και να πουλήσει βίλες, αλλά απροσδόκητα η αγορά ακινήτων άρχισε να επιδεινώνεται και η πώληση τους δεν ήταν πλέον μία καλή επιλογή. Στη συνέχεια αποφάσισε να γίνει επιχειρηματίας στον τουρισμό και άρχισε να νοικιάζει τις βίλες (SARONIS S.A, 2019).

Ένα άλλο παράδειγμα που μπορούμε να δούμε από τον «Οινοτουρισμό στη Βουλγαρία» - Zine & Basil, μια εταιρεία που ξεκίνησε με ξεναγήσεις κρασιού Βουλγαρικής οινογνωσίας, η οποία ξεκίνησε το 2013 και σημείωσε σημαντική επιτυχία στον υπο-κλάδο του οινοτουρισμού (Cluster, 2019).

Άλλα παραδείγματα μας δείχνουν ότι παρόλο που μια ιδέα είναι παλιά, δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να συνεχιστεί και να εξελιχθεί. Παραδείγματα από τους εταίρους αφορούν τη συνέχιση και αξιοποίηση μιας παλιάς ιδέας ή της οικογενειακής επιχείρησης δημιουργώντας κάτι νέο. Στην Ελλάδα μια νεαρή γυναίκα που τελείωσε τις σπουδές της αποφάσισε να ασχοληθεί με την οικογενειακή επιχείρηση - μια παραδοσιακή ταβέρνα στην ορεινή Μεσσήνη, η οποία λειτουργεί για περισσότερα από 20 χρόνια. Με τις γνώσεις της,

που σχετίζονταν, ανάμεσα σε άλλα και με τις νέες τεχνολογίες, δόθηκαν σημαντικές προοπτικές περεταίρω ανάπτυξης της οικογενειακής επιχείρησης.

Στην σχετική εθνική έκθεση αναφέρεται ότι παρόλο που η καινοτομία μπορεί να είναι ιδιαιτέρως σημαντική στην αρχή ενός εγχειρήματος, δεν είναι απαραίτητα επαρκής καθώς προχωρά η όλη διαδικασία. Σχετικά με αυτό αναφέρεται ότι «η ευελιξία και η συνεχής προσαρμογή μαζί με τη δέσμευση και τη συνεχή επένδυση του χρόνου και της προσπάθειας σε αυτό που κάποιος αγαπά να κάνει, αποτελούν απαραίτητες συνθήκες για επιβίωση και ανάπτυξη» (SARONIS S.A., 2019). Αυτό είναι ένα καλό παράδειγμα για το πώς διαφορετικές δεξιότητες μεταξύ των γενεών μπορούν να γίνουν χρήσιμες για την ανάδειξη μιας παλιάς ιδέας.

Ένα άλλο παράδειγμα αυτού αναφέρεται στην εθνική έκθεση της Βουλγαρίας: η Marchela Apostolova ανέπτυξε τη δική της επιχείρηση και είναι η επικεφαλής σχεδιάστρια της επωνυμίας «Fold Your Mind» του στούντιο μόδας DiaCheli, που ιδρύθηκε το 2018. Η Marchela Apostolova, αφού τελείωσε το μεταπτυχιακό της στη σχολή Καλών Τεχνών, άρχισε να εργάζεται για την εταιρεία της μητέρας της που κατασκεύαζε γυναικεία ρούχα για περισσότερα από 20 χρόνια. Με αυτήν την εμπειρία ξεκίνησε τη δική της εταιρεία (Cluster, 2019).

Στη Ρουμανία, η εταιρεία MBQ εστιάζει στην χειροτεχνία και στην υποστήριξη οικογενειών να ξεφύγουν από τη φτώχεια (GEO CLUB, 2019).

Στις εθνικές εκθέσεις υπάρχουν επίσης παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών νέων επιχειρηματιών που δημιουργούν μια νέα ιδέα, διακρίνοντας ένα κενό στην αγορά. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό τα νεαρά άτομα να αναπτύσσουν νέες ιδέες με βάση τις δικές τους ιδέες και εμπειρίες. Η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα της ομάδας στόχου των NEET είναι ιδιαιτέρως σημαντική. Στη Βουλγαρία το AX! Sport είναι ένα καλό σχετικό παράδειγμα. Πρόκειται για μια εταιρεία που επικεντρώνεται σε δραστηριότητες στη φύση, λ.χ. ράφτινγκ, κωπηλασία και άλλα θαλάσσια σπορ, και έχει κατορθώσει το 20% των πελατών της να προέρχονται από το εξωτερικό. Ένα άλλο παράδειγμα από τη Βουλγαρία

είναι το τουριστικό συγκρότημα Peri Volas, το οποίο δημιουργήθηκε το 2000, βασισμένο σε μια ιδέα του Ivan Nakox, έχοντας την οικονομική υποστήριξη του προγράμματος ανάπτυξης αγροτικών περιοχών. Το συγκρότημα αποτελείται από έναν ξενώνα, ένα κέντρο ιππασίας και ένα εστιατόριο με παραδοσιακή κουζίνα. Επίσης, από τη Βουλγαρία, η Zlatina Petrova και η δίδυμη αδερφή της Nadia λειτουργούν έναν ξενώνα στη Σόφια. Το 2017 αποφάσισαν να δημιουργήσουν τη δική τους εταιρεία (Canapé Connection). Σήμερα, η εταιρεία διαχειρίζεται τέσσερις ξενώνες στη Σόφια, έχει άδεια ταξιδιωτικού πρακτορείου, οργανώνει εκδρομές, μεταφορές και εκδηλώσεις και κοιτάζει ήδη μπροστά για να αναπτύξει τη δική της παραγωγή καλλυντικών και προϊόντων καθαρισμού. Περίπου το 97% των επισκεπτών της είναι προέρχονται από το εξωτερικό, επομένως, θα έλεγε κανείς με ασφάλεια ότι έχουν διεισδύσει επιτυχώς στην τουριστική αγορά της Βουλγαρίας (Cluster, 2019). Στη Ρουμανία, το Hadar Chalet, είναι ένα παλιό κυνηγετικό καταφύγιο που ξαναχτίστηκε και διαμορφώθηκε σε ένα πολυτελές ξενοδοχείο, όπου μένοντας εκεί κανείς μπορεί να απολαύσει τη φύση στην ευρύτερη περιοχή. Η προσπάθεια αυτή θεωρείται ως μία από τις πιο επιτυχημένες τουριστικές επιχειρήσεις στη Ρουμανία. Μία άλλη παρόμοια καλή πρακτική είναι ο ξενώνας Copsa Mare που ξαναχτίστηκε πάνω σε υπάρχοντα σπίτια, δίνοντας έμφαση στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική και εστιάζοντας στην ιδιωτικότητα των κατοικιών στην καρδιά της Τρανσυλβανίας (GEO CLUB, 2020).

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί το παράδειγμα μίας νέας επιχειρηματία από την Κροατία, τη Νίκολα Μπράντα, που ξεκίνησε τη δική της εταιρεία ταξιδιωτικής περιπέτειας με την επωνυμία «Backpack». Η εταιρεία παρέχει αυθεντικές εμπειρίες περιπέτειας στην Κροατία. Αυτό που διαφοροποιεί το Backpack από τις άλλες ταξιδιωτικές εταιρείες είναι ότι η εταιρεία στοχεύει να αναδείξει τη μοναδικότητα και την ομορφιά της Κροατίας από μια διαφορετική οπτική γωνία αξιοποιώντας τον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας. Οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται - στο μεγαλύτερο μέρος τους - εκτός των μεγάλων τουριστικών κέντρων και σε εξαιρετικά ενδιαφέρουσες, διατηρημένες και προστατευόμενες περιοχές στη φύση με κορυφαίους οδηγούς/συνοδούς (VE-GO-RA, 2019).

2.2.1. Περίληψη

Όλα τα παραδείγματα μας δείχνουν το εύρος των ιδεών που σχετίζονται με τον τουρισμό και πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διαφορετικές ιδέες για να δημιουργήσουμε μία νέα ή να βελτιώσουμε μία υφιστάμενη επιχείρηση. Οι νέοι επιχειρηματίες στα παραπάνω παραδείγματα χρησιμοποίησαν τις γνώσεις τους για να χτίσουν κάτι που ήταν επιτυχημένο στην αγορά και όλα υπήρξαν καλά παραδείγματα για τον τρόπο που κάποιος νέος θα μπορούσε να δημιουργήσει το δικό του επιχειρηματικό σχέδιο ή να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις του για να δημιουργήσει μία νέα ή να βελτιώσει μια υφιστάμενη εταιρεία.

2.3. Εκπαίδευση

Βέλτιστες πρακτικές σε αυτήν την κατηγορία:

- Σύστημα Επαγγελματικών Προσόντων της Κύπρου - Cyprus System of Vocational Qualification (CY)
- Hringsjá (IS)
- Fjölsmiðjan – επαγγελματική κατάρτιση - Fjölsmiðjan - vocational training (IS)
- TTRAIN (IS)
- Πρόγραμμα Voucher – νεανική απασχόληση στον τουρισμό-Voucher programme - young persons' employment in tourism (GR)
- Academia Creative Turismo (IT)
- Garantia Jobem (PT)
- Empreende JÁ (PT)
- FIT- Ενθαρρύνοντας την Καινοτομία στον Τουρισμό - FIT - Fostering Innovation in Tourism (PT)
- StartUp Tourism (IS)
- Τμήμα πολεοδομίας και στέγασης της Κύπρου - Cyprus department of town planning and housing (CY)
- MOTUS initiative (IT)
- Impact Hub Bucharest (ROU)

Πολλές από τις εθνικές εκθέσεις παρουσιάζουν προγράμματα των οποίων ο κύριος στόχος είναι η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας και η παροχή κατάρτισης που μπορούν να κάνουν τη διαφορά στην ομάδα στόχου των NEET.

Στην Κύπρο έχει θεσπιστεί ένα Σύστημα Επαγγελματικών Προσόντων (SVQ) και έχει με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Το πρόγραμμα απευθύνεται σε εργαζόμενους, οικονομικά ανενεργούς και άνεργους και αξιολογεί την αποκτηθείσα γνώση και πιστοποιεί τα επαγγελματικά τους προσόντα (ENOROS CONSULTING LTD., 2019). Παρόμοιο έργο εφαρμόστηκε και στην Ισλανδία, αλλά το Fjölsmiðjan είναι ένα κέντρο επαγγελματικής κατάρτισης για νέους (16-24 ετών). Οι συμμετέχοντες πληρώνονται κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους και συνεχίζουν να έχουν υποστήριξη και μετά την ολοκλήρωσή της εκπαίδευσής τους. Παρόμοιες πρωτοβουλίες είναι σε ισχύ σε διάφορα μέρη της Ισλανδίας, Ísafjörður, Akureyri και Keflavík (Einurd, 2019). Ένα άλλο κέντρο επαγγελματικής αποκατάστασης στην Ισλανδία είναι το Hringssjá, το οποίο απευθύνεται σε ανέργους ηλικίας 18 ετών και άνω. Η μελέτη μετα-παρακολούθησης δείχνει ότι το 75% των ατόμων επέστρεψαν είτε στην εκπαίδευσή είτε στην εργασία τους μετά την ολοκλήρωση της επαγγελματικής κατάρτισης. Παρόμοιο έργο στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Erasmus + (2015-2017), είναι το TTRAIN το οποίο έχει υλοποιηθεί στην Ισλανδία και στοχεύει στη βελτίωση των προσόντων των εργαζομένων στον τουριστικό τομέα, δημιουργώντας ένα ολοκληρωμένο μοντέλο / εκπαιδευτικό πρόγραμμα μάθησης για επαγγελματίες εκπαιδευτές που παρέχουν μάθηση με βάση την εργασία (on-the-job-training). Το έργο επικεντρώνεται στον τουρισμό, καθώς είναι ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος και πιο κερδοφόρος τομέας στην Ευρώπη (Einurd, 2019).

Στην Ελλάδα, κατάρτιση σε αντικείμενα σχετικά με τον Τουρισμό υλοποιήθηκε την περίοδο 2015-2018 από το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, σε συνεργασία με τον Ελληνική Εταιρία Διοίκησης Επιχειρήσεων, στο οποίο συμμετείχαν NEET ή νέοι έως 29 ετών. Ο στόχος του προγράμματος ήταν να αποκτήσουν οι ωφελούμενοι εξειδικευμένη κατάρτιση και εργασιακή εμπειρία στον κλάδο του Τουρισμού. Οι δραστηριότητες του προγράμματος αφορούσαν συνεχιζόμενη επαγγελματικής κατάρτισης

και πρακτική άσκηση σε περίπου 8.000 άνεργους νέους ενήλικες. Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε σε δύο διαδοχικές φάσεις στις οποίες συμμετείχαν 1350 και 6650 δικαιούχοι αντίστοιχα (SARONIS S.A, 2019).

Στην Ιταλία, η πρωτοβουλία MOTUS ξεκίνησε με τη συνεργασία του Υπουργείου Οικονομικής Ανάπτυξης με το τμήμα Τουρισμού της προεδρίας του Συμβουλίου Υπουργών. Ο στόχος ήταν η παροχή υπηρεσιών σχετικά με τον τουριστικό κλάδο και την παροχή κατάρτισης. Η πρωτοβουλία απευθυνόταν στις εταιρείες του κλάδου, οι οποίες εκτός της κατάρτισης συμμετείχαν σε δράσεις συμβουλευτικής και οργανωτικής υποστήριξης (TUCEP, 2019). Στη Ρουμανία, το Impact Hub στο Βουκουρέστι είναι ένας οργανισμός που υποστηρίζει την συμβατική και κοινωνική επιχειρηματικότητα. Ο οργανισμός παρέχει δομές φιλοξενίας δυνητικών επιχειρηματιών και διοργανώνει εργαστήρια συμβουλευτικής υποστήριξής τους (GEO CLUB, 2020).

Στις εκθέσεις υπήρχαν επίσης μερικές αναφορές προγραμμάτων που βοηθούν στην ίδρυση νεοφυών επιχειρήσεων. Στην Ιταλία, το Acedemia Creative Turismo (IT) είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα όπου το επίκεντρο είναι η διδασκαλία της επιχειρηματικότητας και πώς μέσω αυτής μπορεί να αναπτυχθεί μία ιδέα για την τουριστική αγορά. Το πρόγραμμα πραγματοποιείται σε διεθνές επίπεδο, αλλά στην Ιταλία δίνει την ευκαιρία για εξειδικευμένα μαθήματα και υποστήριξη (TUCEP, 2019). Στην Πορτογαλία το Garantia Jobem – IEFEP, μέσω του Guarntia Jovem, είναι ένα πρόγραμμα που διευκολύνει τη μετάβαση των νέων στην αγορά εργασίας για τη μείωση της ανεργίας. Το πρόγραμμα σκοπεύει στη χαρτογράφηση των νέων που βρίσκονται σε κατάσταση ανεργίας και στην αναβάθμιση των προσόντων τους μέσω και πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Ένα άλλο πρόγραμμα που έχει πολλά υποσχόμενα αποτελέσματα είναι το Empreende Já, το οποίο ξεκίνησε το 2017. Το πρόγραμμα στοχεύει στην υποστήριξη της απασχολησιμότητας των NEET. Στην σχετική εθνική έκθεση αναφέρεται ότι πολλά από τα παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών υποστηρίχθηκαν από το εν λόγω πρόγραμμα, μέσω του όπου οι

επιχειρηματίες είχαν την ευκαιρία να λάβουν υποστήριξη για την εδραίωση των εταιρειών τους στην αγορά. Το πρόγραμμα αξιοποιεί εξειδικευμένα στελέχη με γνώσεις της αγοράς, προκειμένου να βοηθήσει τους επιχειρηματίες να διαμορφώσουν τον ευρύτερο επιχειρησιακό σχεδιασμό τους που είναι ιδιαίτερος σημαντικός για την έναρξη μιας επιχείρησης. Το FIT (Ενθαρρύνοντας την Καινοτομία στον Τουρισμό) είναι ένα πρόγραμμα παρόμοιο με το πρόγραμμα Empreende Já, το οποίο στοχεύει στην υποστήριξη της επιχειρηματικότητας βοηθώντας στην ανάπτυξη.

Παρόμοιο με αυτό το πρόγραμμα είναι ο τουρισμός StartUP στην Ισλανδία, του οποίου ο κύριος στόχος είναι η προώθηση της καινοτομίας στον τουρισμό, η υποστήριξη της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων, η αύξηση των ευκαιριών αναψυχής και η ενθάρρυνση της ισόρροπης κατανομής του τουρισμού στην Ισλανδία (Einurd, 2019). Στην Κύπρο, το τμήμα πολεοδομίας και στέγασης δέχεται αιτήσεις για να αξιολογήσει επενδυτικές προτάσεις. Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι η ενθάρρυνση των επενδύσεων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που εστιάζουν στην προώθηση και τον εμπλουτισμό του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας. Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «ανταγωνιστικότητα» και βιώσιμη ανάπτυξη 2014-2020 (ENOROS CONSULTING LTD., 2019).

2.3.2. Περίληψη

Όλα τα παραδείγματα σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται σε επιτυχημένες πρακτικές που υιοθετήθηκαν από τις χώρες εταίρους για την κατάρτιση και την παροχή πολύπλευρης υποστήριξης στην ομάδα στόχου των NEET. Οι εν λόγω πρακτικές εκτός της παροχής κατάρτισης και εκπαίδευσης παρείχαν στήριξη και χρηματοδότηση των νέων επιχειρηματιών.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στην αρχή της Έκθεσης γίνεται αναφορά στην σημαντική επίδραση που είχε η οικονομική κρίση το 2007 στις χώρες εταίρους, με τους νέους να αντιμετωπίζουν τα περισσότερα και σοβαρότερα προβλήματα. Τονίζεται επίσης η σημαντική συνεισφορά της τουριστικής βιομηχανίας στις οικονομίες και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) των χωρών, εξασφαλίζοντας σημαντικά έσοδα από τις εξαγωγές και υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Όλες οι χώρες έχουν ένα είδος εθνικής πολιτικής για την υποστήριξη της ομάδας στόχου των NEET και όλα τα μέλη της ΕΕ έχουν εφαρμόσει ένα εθνικό σχέδιο Εγγύησης για τη Νεολαία, το οποίο προσπαθεί να προσφέρει σε όλους τους νέους ευκαιρίες εκπαίδευσης ή εργασίας.

Στην Έκθεση μπορούμε να διαπιστώσουμε την ποικιλία και ευρύτητα των δυνατοτήτων της τουριστικής βιομηχανίας, με τον συγκεκριμένο κλάδο να σχετίζεται με πολλούς άλλους παράγοντες στις οικονομίες της κάθε χώρας. Οι βέλτιστες πρακτικές παρουσιάζουν το ενδιαφέρον συμπέρασμα ότι επιτυχημένες μπορεί να είναι και οι επιχειρηματικές ιδέες που βασίζονται σε παλαιότερες και όχι μόνο σε νέες ιδέες. Στην Έκθεση παρουσιάζονται παραδείγματα ατόμων που χτίζουν κάτι νέο από προϋπάρχουσες ιδέες, ατόμων που αξιοποίησαν μία νέα ιδέα την οποία κατάφεραν να μετατρέψουν σε μια ακμάζουσα εταιρεία και ατόμων που συνεργάστηκαν με άλλους και κατάφεραν επιτύχουν σε τοπικό επίπεδο.

Αυτό που ήταν προφανές σε όλες τις εθνικές εκθέσεις είναι ότι ένα νέο άτομο για να επιτύχει στον τουριστικό κλάδο, χρειάζεται υποστήριξη και εμπειρία. Πολλά από τα έργα και τις εταιρείες που αναφέρονται στις εθνικές εκθέσεις έλαβαν υποστήριξη και βοήθεια από εθνικά προγράμματα, τα οποία παρείχαν υποστήριξη στην ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων, χρηματοδότηση και καθοδήγηση-mentoring. Με αυτήν την υποστήριξη έγινε εφικτή η αξιοποίηση επιχειρηματικών ιδεών και η σύσταση επιτυχημένων επιχειρήσεων. Ωστόσο επιτυχημένες περιπτώσεις NEET δείχνουν ότι σχετική υποστήριξη και ώθηση προς

την επιτυχία μπορεί να παρασχεθεί από την κοινότητα, ακόμα και από την ίδια την οικογένεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- APSU. (2019). *Sustainable Youth Employment and Entrepreneurship in the Tourism Industry in Portugal: National Report on Good Practices & Success Stories.*
- Christofides, K. (2018). *A Youth strategy for Europes future.* Retrieved from <https://www.iedonline.eu/publications/2018/youth-strategy-europe.php>
- Cluster ISTBSC. (2019). *Sustainable Youth Employment and Entrepreneurship in the Tourism Industry in Bulgaria: National Report on Good Practices & Success Stories.*
- Einurd. (2019). *Sustainable Youth Employment and Entrepreneurship in the Tourism Industry in Iceland: National Report on Good Practices & Success Stories.*
- ENOROS CONSULTING LTD. (2019). *Sustainable Youth Employment and Entrepreneurship in the Tourism Industry in Cyprus: National Report on Good Practices & Success Stories.*
- Eurostat. (2019). Euro area unemployment at 7,4%. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STAT_19_5929
- Geo Club Association. (2020). *Sustainable Youth Employment and Entrepreneurship in the Tourism Industry in Romania: National Report on Good Practices & Success Stories.*
- ΣΑΡΩΝΙΣ Α.Ε. (2019). Βιώσιμη Απασχόληση και Επιχειρηματικότητα των Νέων στην τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα: *Εθνική Έκθεση Καλών Πρακτικών.*
- TUCEP. (2019). *Sustainable Youth Employment and Entrepreneurship in the Tourism Industry in Italy: National Report on Good Practices & Success Stories.*
- VE-GO-RA. (2019). *Sustainable Youth Employment and Entrepreneurship in the Tourism Industry in Croatia: National Report on Good Practices & Success Stories.*